

Nr 28.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till Bidrag till jordbrukets rationalisering m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition (IX ht p. 8, 129 och 135) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer ett förslagsanslag av 250 000 kronor, till Bidrag till jordbrukets rationalisering ett reservationsanslag av 16 000 000 kronor samt till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 27 februari 1953 avlåten, till utskottet hänvisad proposition, nr 113, föreslagit riksdagen att

1) å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer ett förslagsanslag av 250 000 kronor;

b) till Bidrag till jordbrukets rationalisering ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor;

c) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor;

2) medgiva, att under budgetåret 1953/54 må beviljas

a) statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhopa högst 3 000 000 kronor;

b) lån från statens avdikningslånefond å tillhopa högst 4 000 000 kronor;

3) medgiva, att delägare i Tämnarens sänkningsföretag år 1946 må beviljas lånegaranti jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m. samt att därvid viss eftergift må göras från föreskrivet krav på säkerhet.

Tillika föreslås i propositionen vissa ändringar i och tillägg till kungörelsen nr 342/1948, avseende bestämmelserna om dels bidrag och lån till yttre rationalisering, dels säkerhet för garantilån och dels dröjsmålsränta å avskrivningslån. Slutligen anmäles vissa ansökningar. I anledning av dessa förordas bland annat, att till kostnaderna för syneförrättning rörande reglering av Övre och Nedre Olandsån skall beviljas ytterligare 45 940 kronor från avdikningsanslaget, samt att medel skall ställas till förfogande ur arbetarsmåbrukslånefonden för förhöjning av lån till ett antal låntagare i Torps kommun.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 403 av herrar *Spetz* och *Sunne* samt II: 492, likalydande, av herrar *Ahman* och *Rimås*, i vilka motioner föreslagits, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte *dels* anvisa till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer ett förslagsanslag av 150 000 kronor och till Bidrag till jordbrukets rationalisering ett reservationsanslag av 11 750 000 kronor, *dels ock* medgiva att från statens avdikningsanslag må beviljas statsbidrag å tillhopa högst 4 000 000 kronor;

2) I: 342 av herr *Lundqvist m. fl.* och II: 411, likalydande, av herr *Svensson* i Krokstorp, vari yrkats, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam utredning angående möjligheten att under lantbruksnämnderna inordna lånebidragsverksamheten beträffande för fiskerinäringens utövande nödvändiga byggnader.

Beträffande de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna I: 342 och II: 411 har yttranden inhämtats från lantbruksstyrelsen samt fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök.

Utskottet får i det följande återgiva huvuddragen av lantbruksstyrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår och däröver avgivna yttranden ävensom av övriga i propositionen intagna framställningar med tillhörande yttranden. För en utförligare redogörelse härför tillåter sig utskottet hänvisa till s. 3—31 i propositionen.

Lantbruksstyrelsens anslagsskrivelse för budgetåret 1953/54 och yttrandena däröver.

Gällande bestämmelser m. m. Under anslagsrubriken Bidrag till jordbrukets rationalisering har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor. Av detta belopp jämte en beräknad odisponeerad behållning å 2 000 000 kronor har avsetts 2 500 000 kronor för bidrag till yttre rationalisering och 14 500 000 kronor för bidrag till inre rationalisering. I sistnämnda belopp inbegripes 250 000 kronor för bidrag till bygande av odlingsvägar i Norrland och Dalarna samt 10 000 kronor till länsstyrelsernas kostnader för syneförrättningar enligt 7 § lagen den 30 juni 1947 (nr 288) om uppsikt å jordbruk.

Till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer har upptagits ett förslagsanslag av 250 000 kronor för löpande budgetår.

Vad härefter angår förslagsanslaget till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag har detta för löpande budgetår uppförts med 4 000 000 kronor. Enligt beslut av 1952 års riksdag må under budgetåret 1952/53 beviljas statsbidrag från anslaget med tillhopa 3 000 000 kronor.

I övrigt torde beträffande bestämmelserna för anslagens användning få hänvisas till statsliggaren s. 806, 740 respektive 810.

Vidare må här återgivas följande sammanställning angående medelsanvisningen och belastningen under de senaste budgetåren å förevarande tre anslag.

	Budgetår	Anslag	Nettoutgift	Reservation vid budget- årets utgång	Odisponerad behållning vid budgetårets utgång
Bidrag till jordbrukets rationalisering	1950/51	11 500 000	6 394 284 ¹	35 233 680	9 790 000
	1951/52	9 500 000	8 294 320 ¹	36 439 359	5 210 160
	1952/53	15 000 000			
Kostnader för planeringskommittéer	1950/51	400 000	217 617		
	1951/52	250 000	143 570		
	1952/53	250 000			
Statens avdikningsanslag	1950/51	4 000 000 ²	4 390 985 ³		
	1951/52	4 000 000 ²	3 437 000 ³		
	1952/53	4 000 000 ²			

Yrkanden. Lantbruksstyrelsen hemställer

1. att med anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering skall sammanslås de nuvarande förslagsanslagen Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer (statsliggaren s. 740) och Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag (statsliggaren s. 810),

2. att anslaget skall ges karaktären av förslagsanslag ävensom att i anslutning härtill den gräns, inom vilken bidrag för de olika ändamålen, som avses skola främjas genom anslaget, bestämmas på så sätt att för varje budgetår fastställas en total bidragsram, angivande det belopp till vilket bidrag må beviljas under budgetåret och uppdelad på de olika ändamålen med visst maximibelopp för varje grupp,

3. att den totala bidragsramen för budgetåret 1953/54 skall fastställas till 21 000 000 kronor, av vilket belopp 2 500 000 kronor avses för bidrag till yttre rationalisering, därav högst 250 000 kronor för utredningar till ledning för jordbrukets rationalisering, 14 500 000 kronor för bidrag till inre rationalisering, däri inbegripet 10 000 kronor för bestridande av kostnader för de syneförättningar som omförmäles i 7 § lagen den 30 juni 1947 (nr 288) om uppsikt å jordbruk, samt 4 000 000 kronor för verksamhet enligt föreskrifterna i kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 431) angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag, med rätt för Kungl. Maj:t att om förhållandena ger anledning därtill, medge jämkning i denna fördelning,

¹ Beloppen avser utbetalade bidrag. De beviljade bidragen uppgick under budgetåren 1950/51 och 1951/52 till 14 707 000 respektive 14 079 840 kronor.

² Högsta medgivna bidragssumman uppgick under budgetåren 1950/51—1952/53 till respektive 4 000 000, 3 000 000 och 3 000 000 kronor.

³ Utbetalade belopp.

4. att bemyndigande skall lämnas att, i den mån för nyss angivna ändamål beviljade bidrag under budgetåret indrages, med motsvarande belopp överskrida de för samma budgetår fastställda bidragsramarna samt

5. att anslaget för budgetåret 1953/54 skall upptagas med ett belopp av 16 000 000 kronor.

6. Lantbruksstyrelsens anslagsäskanden innefattar vidare framställningar om vissa ändringar i och tillägg till kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m., avseende

a) bestämmelserna om bidrag och lån till yttre rationalisering,

b) bestämmelserna om säkerhet för garantilån,

c) bestämmelserna om säkerhet för avskrivningslån samt

d) bestämmelsen om dröjsmålsränta å avskrivningslån.

7. Slutligen hemställer lantbruksstyrelsen om medgivande, att under budgetåret 1953/54 må beviljas lån från statens avdikningslånefond å tillhoppa högst 4 000 000 kronor.

Motiv. 1. Beträffande förslaget att i rationaliseringsanslaget inarbeta anslaget till Kostnader för planeringskommittéer erinrar lantbruksstyrelsen om att den översiktliga planeringsverksamheten enligt riksdagens uttalande (jordbruksutsk. utlåtande nr 1/1952 s. 9) i fortsättningen i huvudsak skall bedrivas endast i den omfattning, som påkallas av mera aktuella rationaliseringsbehov. Styrelsen anser, att det bör bedömas från fall till fall, om planeringskommitté bör tillsättas eller om arbetet smidigare kan bedrivas i annan form. Översiktliga inventeringar och utredningar av planeringskaraktär avses att utgöra underlag för individualplaneringar. Dessa verksamhetsgrenar, som båda har samma syfte, nämligen att vara till ledning för rationaliseringen, griper i flera fall in i varandra. Det är därför styrelsens mening, att de såvitt möjligt bör bedrivas efter enhetliga administrativa regler och att kostnaderna för båda bör bestridas från ett och samma anslag.

I fråga om sammanslagningen av statens avdikningsanslag med anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering framhålles, att den torrläggningsverksamhet, som bedrivs med stöd av bidrag ur avdikningsanslaget, utgör ett led i den rationaliseringsverksamhet, som i övrigt understödes med bidrag från rationaliseringsanslaget. Genom de år 1951 vidtagna ändringarna i kungörelsen angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering har möjligheter skapats att understödja vissa torrläggningsföretag med bidrag jämväl från sistnämnda anslag. Gränsen mellan ifrågavarande två verksamhetsgrenar är stundom flytande. Med hänsyn härtill synes lämpligt, att avdikningsanslaget ingår som en delpost i anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering.

2. Rationaliseringsanslaget har hittills haft karaktären av reservationsanslag. Samtidigt har emellertid för varje budgetår bestämts en ram, inom vilken beslut om bidrag fått meddelas. Då ofta ganska avsevärd tid förflyter

mellan den tid, då bidrag beviljas, och tiden för utbetalningen, har detta medfört att å anslaget efter hand uppstått en avsevärd reservation, vilken representerar skillnaden mellan beviljade och utbetalade bidrag. Enligt lantbruksstyrelsens mening bör man övergå till samma system, som hittills tillämpats beträffande bidrag ur avdiktningens anslaget. Detta innebär, att för varje budgetår liksom i fråga om rationaliseringsanslaget fastställts ett högsta sammanlagt belopp, till vilket bidrag under året fått beviljas. Själva anslaget, som fått förslagsanslags karaktär, har emellertid beräknats till ett belopp motsvarande vad som kunnat antagas komma att utbetalas under budgetåret på grund av bidragsbeslut under samma och tidigare år.

3. Beträffande den för bidrag till yttre rationalisering föreslagna kostnadsramen anför lantbruksstyrelsen att för vardera budgetåret 1950/51 och 1951/52 fått disponeras 2 500 000 kronor för ändamålet. Av dessa belopp har endast omkring 556 000 respektive 632 000 kronor tagits i anspråk. Även under budgetåren dessförinnan har de för ändamålet anvisade medlen endast till en del förbrukats. Skälen därtill är att söka dels i omständigheter, som medfört, att verksamheten för den yttre rationaliseringen hittills varit av mindre omfattning än man ursprungligen räknat med, dels i omständigheter, som medfört, att kostnaderna för den yttre rationalisering, som genomförts, blivit lägre än väntat.

I fråga om medelsbehovet för den yttre rationaliseringen under nästa budgetår framhåller lantbruksstyrelsen angelägenheten av att takten i verksamheten ökas. Trots den knappa personaltillgången torde även förutsättningar finnas för en intensifiering på detta område. Därest de av lantbruksstyrelsen framlagda förslagen rörande utvidgat statligt stöd vid bland annat omarronderingar (jfr punkt 6 a) bifalles, torde vidare lantbruksnämndernas möjligheter att få till stånd och med bidragsgivning medverka vid fastighetsregleringar förbättras. En avsevärd ökning av denna verksamhet torde därför kunna förväntas, vilket medför ökat medelsbehov. Då nämndernas förvärv av fastigheter för rationaliseringsändamål under de gångna budgetåren ökat starkt, torde vidare avskrivning av förluster komma att erfordras i ökad grad. Styrelsen framhåller slutligen, att en snabb, effektiv och lämplig form för yttre rationalisering i vissa fall har visat sig vara, att lantbruksnämnd förvärvar vissa eller samtliga fastigheter i ett omregleringsområde och efter ny indelning med åtföljande investering för iståndsättningsåtgärder säljer desamma. I sådant fall kan kostnader, till vilka eljest bidrag skulle ha ifrågakommit, få kvarstå hos lantbruksnämnden och följaktligen behöva avskrivas som förlust med medel från förevarande anslag. Med hänsyn till samtliga nu nämnda omständigheter anser sig styrelsen böra föreslå, att för yttre rationalisering anvisas 2 500 000 kronor samt att därav högst 250 000 kronor må användas för sådana översiktliga utredningar, som berörts i det föregående (punkt 1).

Av det för nästa budgetår för bidrag till inre rationalisering beräknade beloppet å 14 500 000 kronor hänför sig 500 000 kronor till ny-

odling, 1 500 000 kronor till betesförbättring, 3 000 000 kronor till stenröjningar, 3 000 000 kronor till täckdikning och torrläggning, 1 000 000 kronor till övrig jordförbättring och vägar, cirka 5 500 000 kronor till ekonomibyggnader och andra fasta anläggningar samt 10 000 kronor för bestridande av kostnader för syneförrättningar enligt 7 § lagen den 30 juni 1947 (nr 288) om uppsikt å jordbruk.

Lantbruksstyrelsens framställning rörande bidrag från statens avdikningsanslag innebär, utöver fastställandet av en till 4 000 000 kronor höjd bidragsram, att inom denna ram skall, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, få disponeras ett från 20 000 kronor till 40 000 kronor höjt belopp för bidrag till vissa undersökningar rörande äldre torrläggningsföretag samt för åtgärder ägnade att gagna torrläggningsverksamheten i dess helhet. Dessutom föreslås, att inom den medgivna bidragsramen skall, likaledes efter Kungl. Maj:ts bestämmande, få utgå erforderliga medel till bestridande av kostnaderna för den pågående utredningen rörande torrläggning av vissa marker vid Hjälmaren och i Kvismaredalen.

4. Det är för lantbruksstyrelsen ett förstahandsönskemål, att möjlighet öppnas att effektivt utnyttja den bidragsram, som anvisas för varje budgetår. Eftersom man måste räkna med att för närvarande en ej oväsentlig del av de företag, till vilka bidrag beviljas, icke kommer till utförande, ligger bidragsverksamheten ett gott stycke under den nivå, som den av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda bidragsramen syftar till. Detta missförhållande samt vissa andra med bidragsindragningen förenade olägenheter synes åtminstone delvis kunna avhjälpas på så sätt, att den för varje budgetår fastställda bidragsramen får överskridas med belopp motsvarande under året indragna bidrag. En dylik anordning medför den fördelen, att styrelsen skulle i större utsträckning än hittills kunna inrikta sig på att indraga bidrag till sådana företag, som sannolikt ej kommer till utförande, och använda de medel, som därigenom blir disponibla, till att understödja aktuella företag. Styrelsen anmärker i detta sammanhang att den omständigheten, att bidrag till ett visst företag återkallas, självfallet ej skulle beläga intressenterna i företaget möjligheten att åter ansöka om statsbidrag, därest utförandet av företaget av någon anledning senare åter skulle bli aktuellt. Vidare påpekas, att en anordning liknande den, styrelsen nu föreslagit, redan tillämpas i fråga om vissa skogsvårdsanslag. Kungl. Maj:t erhöll sålunda bemyndigande av 1949 års riksdag (IX ht s. 242—247) att medgiva, att den bidragssumma, som stod till förfogande för beviljande av bidrag från statens skogsförbättringsanslag, finge överskridas med belopp motsvarande viss behållning å äldre skogsvårdsanslag, som blivit disponibla genom att beloppen ej tagits i anspråk för de åtgärder, till vilka de beviljats.

5. Såsom framgår av det förut anförda utgjorde de sammanlagda netto-utgifterna från förevarande tre anslag under budgetåren 1950/51 och 1951/52 11 002 886 respektive 11 797 778 kronor. Beräknas motsvarande stegring även för innevarande och därefter kommande budgetår, skulle nettoutgif-

ten från det sammanförda anslaget för budgetåret 1953/54 kunna uppskattas till i runt tal 14 000 000 kronor. Emellertid torde den kassamässiga reservation, som vid innevarande budgetårs utgång kan föreligga på rationaliseringsanslaget, genom beslut av Kungl. Maj:t böra överföras till budgetutjämningsfonden. Med hänsyn härtill kan anslagsbehovet beräknas bli större än 14 000 000 kronor, dock sannolikt ej större än 16 000 000 kronor.

6 a. Lantbruksstyrelsens förslag under denna punkt avser att stimulera till omarrondering i syfte att åstadkomma bättre indelning för rationellt jordbruk. Förslaget berör alltså icke bestämmelserna för fristående storleksrationalisering. För att ge möjlighet att i vissa fall vidga rationaliseringsverksamheten till att även avse främjande av omarrondering av bärkraftiga jordbruk föreslås sålunda ett tillägg till 6 § rationaliseringskungörelsen (nr 342/1948) av innehåll, att lantbruksorganisationen har att, utöver vad som nu är stadgat, verka för omarrondering, som erfordras för att ernå rationella brukningsförhållanden. I syfte att förenkla reglerna för bestämmande av storleken å bidrag till omarrondering föreslås vidare ett tillägg till 9 § nyssnämnda kungörelse av innehåll, att vid fastighetsreglering i syfte att åstadkomma bättre indelning av jorden för rationellt jordbruk statsbidrag må utgå för av fastighetsregleringen påkallade åtgärder avseende jord och fasta anläggningar. Bidraget föreslås till normalt högst 50 procent av kostnaderna, d. v. s. till samma procentsats, som gäller för av lantmäteristyrelsen beviljade bidrag till åtgärder i samband med laga skifte eller ägoutbyte. I likhet med vad som nu gäller bör möjlighet finnas att medgiva bidrag till högre belopp, då så prövas skäligt med hänsyn till särskilda omständigheter. I anslutning till ändringen i 9 § rationaliseringskungörelsen bör även en mindre jämkning vidtagas i 8 §, så att möjlighet öppnas att vid sådana fastighetsregleringsåtgärder, som nyss berörts, lämna lånegaranti för kostnaderna i den mån dessa ej täckes av statsbidrag.

6 b. Förslaget under denna punkt innebär, att i 18 § rationaliseringskungörelsen skall införas en bestämmelse rörande garanti för lån till yttre rationalisering av i huvudsak motsvarande innehåll som 24 § 4 mom. jordbruksegnahemskungörelsen i dess lydelse enligt kungörelsen den 6 maj 1949 (nr 191), jämlikt vilket författningsrum möjlighet finns att utan säkerhet bevilja garanti för interimistiskt lån till förvärv av jordbruk. Dylikt lån avses kunna beviljas vid förvärv av tillskottsjord om köpare, som sökt lån hos lantbruksnämnd för köpets genomförande, icke omedelbart kan ställa begärd lånesäkerhet men väntas kunna lämna godtagbar inteckningssäkerhet i den förstärkta fastigheten.

6 c. Under denna punkt föreslås en sådan ändring av 27 § rationaliseringskungörelsen, att kravet på säkerhet för avskrivningslån må kunna eftergivnas, om lånebeloppet ej överstiger 3 000 kronor eller, beträffande lån å högre belopp, om det på grund av sökandens ekonomiska ställning erbjuder svårigheter för sökanden att ställa dylik säkerhet samt lantbruksnämnden finner sannolikt, att sökanden även därförutan skall uppfylla villkoren för lånet. Lantbruksstyrelsen erinrar om att avskrivningslån som ej översti-

ger 1 000 kronor för närvarande kan beviljas utan säkerhet. Med hänsyn till den efter fastställandet av nämnda gräns timade förändringen av penningvärdet synes det motiverat att höja gränsen. Den föreslagna höjningen skulle dessutom innebära en avsevärd förenkling av låneverksamheten och bespara såväl lantbruksnämnderna som lånesökandena kostnader.

6 d. Enligt 32 § rationaliseringskungörelsen skall, då avskrivningslån återbetalas, å det belopp, låntagaren är skyldig återgälda, erläggas dröjsmålsränta från dagen för utlämnandet av lånet till dess betalning sker. Skyldigheten att erlægga dröjsmålsränta från dagen för lånets utlämnande kan emellertid i vissa fall innebära en oskäligt hård påföljd för den betalningskyldige. Om den omständighet, som utgjort uppsägningsanledning, inträffat lång tid efter det lånet utbetalats, kan nämligen dröjsmålsräntan uppgå till avsevärt belopp. Med hänsyn härtill bör ifrågavarande stadgande ändras så, att det skall ankomma på lantbruksnämnden att vid beslut om uppsägning av avskrivningslån i varje särskilt fall pröva, om dröjsmålsränta skall utgå från dagen för lånets utlämnande.

7. Lantbruksstyrelsen anför under denna punkt, att från statens avdikningslånefond under budgetåret 1951/52 beviljats lån till 159 företag med sammanlagt 2 572 460 kronor. Vid utgången av samma budgetår innelåg hos styrelsen ansökningar om lån från fonden representerande ett av lantbruksnämnderna tillstyrkt lånebelopp av sammanlagt omkring 8 500 000 kronor. Detta belopp bör enligt styrelsen på grund av inträffade prisstegringar uppräknas till 9 500 000 kronor. Hänsyn har därvid även tagits till eventuellt inkommande ansökningar om ytterligare lån för merkostnader, som kan uppkomma vid utförandet av tidigare med statsmedel understödda torrläggningsföretag. Under innevarande budgetår beräknas inkomma ansökningar om lån till ett sammanlagt belopp av 3 500 000 kronor.

Enligt styrelsen bör det belopp, som årligen må utlånas från avdikningslånefonden, i huvudsak bestämmas så, att erforderliga lån kan beviljas de företag, som tilldelas bidrag i enlighet med bestämmelserna angående statens avdikningsanslag. I anledning av de nyligen införda bestämmelserna om behovsprövning vid ifrågavarande bidragsverksamhet torde man dock böra räkna med att fonden i viss utsträckning även kommer att utnyttjas för icke bidragsberättigade. Styrelsen erinrar vidare om att den för budgetåret 1953/54 föreslagit en sammanlagd bidragstilldelning till ifrågavarande slag av företag med 4 000 000 kronor (se under punkt 3). Å andra sidan har medelsåtgången under budgetåret 1951/52 stannat vid ett belopp av omkring 2 600 000 kronor. Styrelsen anser, att det sammanlagda belopp, intill vilket lån från avdikningslånefonden må beviljas under budgetåret 1953/54, bör bestämmas till 4 000 000 kronor.

Vad beträffar utbetalningarna från fonden under budgetåret 1952/53 kan desamma enligt styrelsen beräknas komma att uppgå till högst 4 000 000 kronor. Fondens behållning vid ingången av innevarande budgetår utgjorde omkring 3 350 000 kronor. Härtill kommer kapitalåterbäring under samma budgetår med omkring 2 500 000 kronor. Vid ingången av budgetåret 1953/54

kan därför fondens behållning uppskattas till omkring 1 850 000 kronor. Om återbäringen under budgetåret 1953/54 uppskattas till 2 500 000 kronor, kan sålunda under sistnämnda budgetår för utbetalning av lån disponeras ett belopp av omkring 4 350 000 kronor. Då detta torde täcka utbetalningsbehovet, anser styrelsen, att fonden icke behöver erhålla något kapitaltillskott för nästa budgetår.

Yttranden. *Statskontoret* anför i utlåtande den 3 november 1952, att ett sammanförande av anslaget till kostnader för planeringskommittéer med rationaliseringsanslaget skulle medföra bristande överskådlighet i fråga om utgifterna för de olika med anslagen avsedda ändamålen. Med hänsyn härtill hör framställningen i denna del icke föranleda någon åtgärd. Vad gäller förslaget, att avdikningsanslaget skall upptagas såsom en särskild delpost under rationaliseringsanslaget, erinrar statskontoret om att en dylik ordning redan tidigare förordats av ämbetsverket. Den bidragsgivning, som äger rum med anlitande av rationaliseringsanslaget, är av sådan natur, att detta anslag allttjämt bör ha formen av reservationsanslag.

Anslagsberäkningarna avseende bidrag till yttre och inre rationalisering undandraget sig väsentligen statskontorets bedömande. Statskontoret utgår från att ej heller för budgetåret 1953/54 förutsättningar föreligger för ett tillmötesgående av förslaget om ökning av bidragstilldelningen från avdikningsanslaget. Övriga av lantbruksstyrelsen framförda förslag har statskontoret ej heller velat tillstyrka.

I remissutlåtanden den 19 november 1952 förklarar sig *riksräkenskapsverket* anse, att rationaliseringsanslaget fortfarande bör anvisas såsom reservationsanslag. Ämbetsverket förutsätter därvid, att medelsanvisningen i fortsättningen skall avpassas så, att å anslaget redovisade reservationer icke i större utsträckning kommer att utgöras av icke disponerade anslagsmedel.

Riksräkenskapsverket anser sig sålunda icke kunna tillstyrka lantbruksstyrelsens förslag, att riksdagen för varje budgetår skall fastställa en ram, utöver vilken statsbidrag ej får beviljas, samt å riksstaten under ett förslagsanslag anvisa medel till så stort belopp, som kan beräknas motsvara de faktiska utbetalningarna under budgetåret på grund av bidragsbeslut under detta och tidigare år. Om rationaliseringsanslaget fortfarande anvisas såsom reservationsanslag av den i allmänhet förekommande typen, torde det ej kunna komma i fråga att med detta anslag sammanföra statens avdikningsanslag.

Även förslaget att sammanföra det nuvarande anslaget till kostnader för planeringskommittéer med rationaliseringsanslaget innebär enligt riksräkenskapsverkets mening en icke motiverad försämring av utgiftsspecifikationen i riksstaten. Det avser dessutom ett avsteg från principen, att utgifter för verksamhet i statens egen regi såvitt möjligt skall hållas åtskilda från bidrag till icke statlig verksamhet. Med hänsyn härtill avstyrker ämbetsverket jämväl detta förslag.

Med anledning av vad statskontoret och riksräkenskapsverket sålunda an-

fört har *lantbruksstyrelsen* den 10 januari 1953 inkommit med en skrivelse i frågan. Styrelsen framhåller däri till en början, att det framförda förslaget beträffande rationaliseringsanslaget enligt dess mening icke innebär något verkligt avsteg från principen, att riksstaten skall utgöra en hushållningsplan för det budgetår, för vilket den fastställs, och icke heller torde försvåra en överblick över den reella budgetutvecklingen på något längre sikt. Under förutsättning att det icke blir några stora och tvära höjningar eller sänkningar i bidragsramen, kan man nämligen räkna med att utbetalningar och bidragsram under ett visst budgetår i stort sett kommer att korrespondera.

Vad angår förslaget att sammanföra avdikningsanslaget med rationaliseringsanslaget framhåller *lantbruksstyrelsen*, att torrläggingsverksamheten utgör en integrerande del av verksamheten för inre rationalisering och att därför något bärande skäl mot att bidragen till torrläggingsverksamheten helt skall utgå ur rationaliseringsanslaget icke kan anföras.

Lantbruksstyrelsen bemöter härefter vissa erinringar, som statskontoret och riksräkenskapsverket gjort mot styrelsens begäran om bemyndigande att överskrida den för varje budgetår fastställda bidragsramen med belopp, motsvarande under året indragna, tidigare beviljade bidrag.

Ej heller finner *lantbruksstyrelsen* de av statskontoret och riksräkenskapsverket anförda betänkligheterna mot att överföra anslaget till kostnader för planeringskommittéer till rationaliseringsanslaget bärande.

Med anledning av att statskontoret avstyrkt de föreslagna ändringarna och tilläggen i bestämmelserna angående statligt stöd till jordbrukets rationalisering framhåller styrelsen slutligen, att förslagen ingalunda innebär något frångående av de tidigare fastställda riktlinjerna för understödsverksamheten utan endast smärre, av den praktiska erfarenheten motiverade jämkningar i syfte att ge nämnderna ökade möjligheter att på ett smidigt och resultatbringande sätt medverka vid genomförandet av den yttre rationaliseringen.

Slutligen har *riksräkenskapsverket* den 29 januari 1953 avgivit förnyat utlåtande i ämnet. Utlåtandet utmynnar i att ämbetsverket finner sig fortfarande böra bestämt avstyrka icke blott förslagen att med rationaliseringsanslaget sammanföra avdikningsanslaget och anslaget till kostnader för planeringskommittéer utan även såväl den i fråga om rationaliseringsanslaget föreslagna omläggningen av ordningen för medelsanvisningen som det i fråga om statens avdikningsanslag föreslagna medgivandet att överskrida fastställda bidragsramar.

Övriga framställningar.

A. Höjning av dagarvudet till verkställande ledamot av planeringskommitté.

I skrivelse den 6 december 1952 hemställer *lantbruksstyrelsen*, att dagarvode till verkställande ledamot av planeringskommitté, som icke tillhör *lantbruksnämnd*, skall, räknat från och med den 1 juli 1952, utgå med tio

i stället för åtta kronor. Styrelsen erinrar därvid om att dagarvode till kommittéledamot, som avses i 4 § 1) kommittékungörelsen den 28 juni 1946, från och med nämnda tidpunkt höjts från åtta till tio kronor. Då dagarvodet enligt kommittékungörelsen torde ha legat till grund för bestämmandet av arvodet till ledamot av planeringskommitté, bör enligt styrelsen sistnämnda arvode höjas i motsvarande mån från berörda tidpunkt.

B. Ytterligare bidrag till syneförrättning rörande reglering av Övre och Nedre Olandsån i Stockholms och Uppsala län.

Tidigare beslut. Enligt riksdagens beslut (prop. nr 199/1930) anvisades år 1930 ett belopp av 60 000 kronor ur statens avdikningsanslag såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för syneförrättning enligt vattenlagen för utredning rörande reglering av Övre och Nedre Olandsån i Stockholms och Uppsala län. För slutförande av syneförrättningen samt för erforderlig geoteknisk utredning anvisades år 1940 (prop. nr 18) ett ytterligare bidrag från avdikningsanslaget av högst 23 000 kronor. Sammanlagt har alltså för ändamålet anvisats 83 000 kronor. I de för statsbidragets utgående meddelade bestämmelserna föreskrevs, bland annat, att gottgörelse till vederbörande förrättningsman skulle utgå enligt bestämmelserna i gällande lantbruksingenjörstaxa.

Yrkande. *Lantbruksstyrelsen* hemställer i skrivelse den 15 april 1952, att till kostnaderna för ifrågavarande syneförrättning skall anvisas ett ytterligare bidrag av 45 940 kronor från statens avdikningsanslag.

Motiv. Av lantbruksstyrelsens skrivelse framgår, att uppdraget att handlägga förrättningen år 1933 anförtroddes åt lantbruksingenjören N. Risberg i Stockholm. Denne avled emellertid den 24 april 1950. Vid sin död hade han under omkring 17 år bedrivit undersökningsarbeten rörande företaget. Av en vid lantbruksstyrelsens framställning fogad redogörelse framgår vidare, att kostnaderna för förrättningen intill den 1 juli 1950 uppgått till icke mindre än 128 942 kronor 98 öre. Anledningen till att kostnaderna stigit till så högt belopp torde enligt lantbruksstyrelsen vara, att förrättningens slutliga omfattning blivit väsentligt större än vad från början förutsågs. Sålunda beräknades år 1930, att förrättningen skulle komma att omfatta 7 000 hektar mark och att vattenavloppens sammanlagda längd skulle uppgå till 90 å 100 kilometer. Nu föreliggande undersökningsmaterial omfattar omkring 11 500 hektar mark samt en avloppslängd överstigande 200 kilometer. Av redogörelsen framgår därjämte, att av de sammanlagda utgifterna ett belopp av 76 232 kronor 77 öre hänför sig till gottgörelse åt Risberg samt 2 943 kronor 7 öre till ersättning för av denne gjorda utlägg. Av sistnämnda båda belopp har i enlighet med övergångsbestämmelserna till 1945 års lantbruksingenjörstaxa 58 618 kronor 4 öre beräknats utgöra arvode, inklusive nyssnämnda utlägg, för arbete utfört före den 1 juli 1945 och åter-

stoden, 20 557 kronor 80 öre, arvode för arbete utfört efter nämnda datum. Sistnämnda belopp skall tillföras statsverket å inkomsttiteln Inkomster vid lantbruksnämnderna. Av beloppet å 58 618 kronor 4 öre har emellertid tidigare till Risberg eller hans rättsinnehavare utbetalats sammanlagt 33 232 kronor 86 öre. Av gottgörelsen till Risberg skulle alltså återstå att utbetala (58 618:04—33 232:86=) 25 385 kronor 18 öre, Lantbruksstyrelsen anför, att styrelsen trots att förrättningen ännu icke slutförts funnit sig föranlåten att begära ytterligare bidragsmedel till ifrågavarande ändamål med hänsyn till att Risbergs rättsinnehavare äger rätt uppbära sistnämnda belopp och de tidigare till förfogande ställda medlen, 83 000 kronor, nu helt tagits i anspråk. Enligt styrelsens mening synes det vanskligt att beräkna det belopp som, utöver de hittillsvarande kostnaderna, erfordras för att slutföra förrättningen. Styrelsen beräknar emellertid, att den totala undersökningskostnaden kommer att understiga 150 000 kronor. Med hänsyn till osäkerheten i denna bedömning anser styrelsen lämpligast att nu endast beakta hittills uppkomna kostnader för förrättningen och, sedan förrättningen slutförts, inkomma med förnyad framställning om ytterligare bidrag. I enlighet härmed skulle alltså till täckande av hittills uppkomna kostnader erfordras, att ett ytterligare bidrag från statens avdikningsanslag av (128 942:98 — 83 000:— =) i runt tal 45 940 kronor får tagas i anspråk. Av detta belopp skulle 25 385 kronor 18 öre utbetalas till Risbergs rättsinnehavare och 20 557 kronor 80 öre tillföras statsverket. Lantbruksstyrelsen framhåller slutligen att någon säkerhet för det begärda ytterligare statsbidraget icke synes behöva ställas av intressenterna. Till följd av beslut av 1932 års riksdag (prop. nr 226) behöver nämligen dessa icke vidkännas några som helst kostnader för förrättningens genomförande. Risker för att denna avbrytes genom intressenternas förvällande har därmed enligt lantbruksstyrelsens mening helt försvunnit.

Yttranden. I remissutlåtande den 1 december 1952 framhåller *statskontoret*, att det är anmärkningsvärt, att förrättningen fått fortgå även sedan det belopp, som stått till förfogande för ändamålet, till fullo disponerats. Enligt ämbetsverkets mening hade ökad medelstildelning bort äskas i vederbörlig ordning, så snart det visat sig, att det anvisade beloppet var otillräckligt. Innan framställning förelägges riksdagen om anvisande av ytterligare medel från statens avdikningsanslag, bör närmare besked lämnas om det utredningsarbete, som alltjämt återstår, ävensom utredning förebringas angående statsverkets samtliga kostnader för förrättningen, såväl de hittillsvarande som de återstående. Särskilt bör anledningen till att kostnaderna så avsevärt överstigit de beräknade klarläggas. Framhållas må, att ännu år 1940 (jfr prop. nr 18/1940) beräknades, att kostnaderna för förrättningen skulle hålla sig inom en kostnadsram av omkring 90 000 kronor.

Med anledning av vad statskontoret sålunda anfört har lantbruksstyrelsen den 9 februari 1953 avgivit utlåtande i ärendet. Vid utlåtandet var fogat yttrande av lantbruksingenjören i Stockholms län.

Lantbruksstyrelsen framhåller i sitt utlåtande, att den huvudsakliga anledningen till att kostnaderna väsentligen kommit att överstiga de beräknade är att utredningen, för att erhålla en allsidig bedömning av torrläggningsförhållandena inom området, måst göras mera omfattande än vad som från början kunnat förutses. Sålunda har den å plankartorna intagna arealen ökat med 64 procent och den undersökta avloppslängden med omkring 100 procent. Vidare framhålles, att den av styrelsen uppskattade totala utredningskostnaden, 150 000 kronor, överstiger den år 1940 beräknade, 90 000 kronor, med 67 procent. Enbart den under utredningens gång ökade omfattningen av såväl areal som avloppslängd torde sålunda svara mot den angivna ökningen av utredningskostnaden.

Beträffande de totala kostnaderna för förrättningen uttalar styrelsen, att det är svårt att på förhand framlägga någon överslagsberäkning av dessa utan den detaljerade översyn av undersökningsmaterialet, som erfordras för att fullfölja förrättningen. Styrelsen vidhåller emellertid sin förut gjorda uppskattning, innebärande att den totala undersökningskostnaden torde komma att understiga 150 000 kronor. Såsom styrelsen anfört i sin framställning, är dock denna bedömning osäker.

C. Beviljande av garantilån till delägare i Tämnares sänkningsföretag år 1946 i Västmanlands och Uppsala län.

Tidigare beslut m. m. Genom beslut den 22 december 1950 beviljade lantbruksstyrelsen dels bidrag från statens avdiktningensanslag, dels lån från statens avdiktningenslånefond till Tämnares sänkningsföretag år 1946 (vattenavledningsföretaget samt dikningsföretagen 1—77) i Västmanlands och Uppsala län med 1 075 030 respektive 974 060 kronor. Av dessa belopp belöpte 773 540 respektive 679 610 kronor på vattenavledningsföretaget. Detta omfattar dels sänkning av sjön Tämnares genom uppgrävning av Tämnaresån jämte uppförande av en regleringsdamm, dels uppgrävning av ett utav sjöns tillopp, benämnt Harboån. Arbetena med Tämnaresån och regleringsdammen är slutförda; däremot pågår arbetena med Harboån. Kostnaderna för vattenavledningsföretaget beräknades vid statsunderstödet beviljande till 1 547 094 kronor, varav för Tämnaresån 1 160 594 kronor. Den verkliga kostnaden har för de på företaget redan utförda arbetena uppgått till 2 593 730 kronor. Kostnaderna för företaget beräknas på grund härav komma att uppgå till 2 980 230 kronor.

Yrkande. Med anledning av en ansökning från styrelsen för ifrågavarande sänkningsföretag om ytterligare statsbidrag till kostnaderna för företagens utförande hemställer *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 6 februari 1953, att lantbruksnämnderna i Västmanlands och Uppsala län må medgivas att bevilja lånegaranti jämlikt bestämmelserna i rationaliseringskungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) till delägare i Tämnares sänkningsföretag och där-

vid göra eftergift från kravet på säkerhet vid lån ej överstigande 3 000 kronor ävensom vid lån å högre belopp, om det möter svårigheter för sökande att ställa erforderlig säkerhet och nämnden finner sannolikt, att han kommer att fullgöra honom åliggande betalningsskyldighet.

Motiv. Lantbruksstyrelsen framhåller inledningsvis, att den vid företags utförande uppkomna kostnadsfördyringen föranletts dels av den under arbetena inträffade allmänna prisstegringen, dels av vissa oförutsedda arbetssvårigheter. Dessa svårigheter har berott på att berg förekommit i långt större utsträckning än som förutsetts vid förslagets upprättande samt på att en betydande mängd pinnmo varit till sådan grad svårarbetad, att den kunnat lösas endast genom sprängning. Till merkostnaden har även medverkat de speciella svårigheter, som varit en följd av att arbetena måst utföras under en högvattenperiod.

Styrelsen upplyser härefter, att den med hänsyn till företags betydelse ur allmän synpunkt anser, att bidrag till merkostnaderna bör utgå efter samma grunder, som tillämpades vid det ursprungliga bidragets beviljande, eller med 50 procent av de verkliga kostnaderna. I anslutning härtill förklarar styrelsen sig ämna bevilja företaget ytterligare bidrag från avdikningsanslaget med 716 560 kronor. De av styrelsen redan beviljade lånen ur avdikningslånefonden kan höjas endast obetydligt eller med tillhoppa 15 490 kronor.

Det understöd, som på nu angivna grunder utgått eller kan utgå till företaget ur avdikningsanslaget och avdikningslånefonden, uppgår således till 2 185 200 kronor. Av delägarna skall följaktligen därutöver tillskjutas 795 030 kronor. Enligt vad lantbruksstyrelsen uppger, har också redan åtgärder vidtagits för att av delägarna nu utkräva ett belopp om sammanlagt 500 000 kronor. De enskilda delägarna i företaget är emellertid i ett stort antal fall icke i stånd att uppbringa på dem belöpande andel i kostnaderna utan att råka i ekonomiska svårigheter. Förhållandena inom det stora jordbruksområdet runt Tämnaren har under de sista årtiondena varit ytterst prövande för jordbrukarna och inträffade översvämningar har i många fall undergrävt dessas ekonomi. Särskilda åtgärder är därför av nöden.

Enligt lantbruksstyrelsen bör den ytterligare hjälp, som sålunda är erforderlig, lämpligast utgå såsom statlig lånegaranti enligt rationaliseringskungörelsen. Härför gäller som villkor, att sökanden för lånet ställer säkerhet, som lantbruksnämnden finner tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Ett uppehållande av de krav på säkerhet, som i allmänhet gäller för beviljande av lånegaranti, kan emellertid på grund av de stora påfrestningar, som många av de ifrågavarande jordbrukarna redan varit utsatta för genom översvämningar och skördeskador, i nu förevarande fall lätt medföra, att hjälpen icke blir effektiv. Med hänsyn härtill anser styrelsen, att en viss eftergift i kraven på säkerhet torde vara erforderlig. Anspråken på säkerhet bör därför jämföras med dem som gäller för stödlån till jordbrukare, vilka år 1952 tillfogats skördeskador.

**D. Höjning av lånen till vissa arbetarsmåbrukslåntagare i Torps kommun,
Västernorrlands län.**

Yrkande. I skrivelser den 2 november 1948 och den 11 oktober 1949 hemställer *kommunalnämnden i Torps kommun*, Västernorrlands län, att kommunen skall erhålla ett lån å 26 875 kronor för att möjliggöra förhöjning av tio inom kommunen beviljade arbetarsmåbrukslån.

Motiv. Under april och maj 1948 upprättades ansökningshandlingar om höjda lån till innehavarna av tio arbetarsmåbruk, som uppförts under åren 1935—1945, för att möjliggöra färdigställandet av småbruken. I framställning den 27 maj 1948 föreslog kommunalnämnden, att kommunalfullmäktige skulle hos dåvarande egnahemsstyrelsen ansöka om sådana lån till, såvitt här är i fråga, ett belopp av tillhoppa 26 875 kronor. Beslut härom fattades den 14 juni 1948 och ansökningarna jämte övriga till ärendet hörande handlingar inlämnades till egnahemsnämnden i Västernorrlands län i slutet av sistnämnda månad. I skrivelse den 15 september samma år meddelade emellertid lantbruksnämnden i länet, att ansökningarna inkommit så sent, att de icke kunnat behandlas före den 1 juli 1948, då den för dylika lån gällande låneformen upphörde att gälla. Enligt kommunens uppfattning borde ärendet ha gått vidare till dåvarande egnahemsstyrelsen med tillstyrkan, alldenstund handlingarna inkommit under tid, då den ifrågavarande författningen ännu var gällande. Om de bestämmelser, som gällde före den 1 juli 1948, fortfarande varit i kraft, hade lånet med säkerhet blivit beviljat. I hopp om att låneförhöjningarna skulle beviljas, hade kommunen låtit vederbörande låntagare utföra de arbeten, vartill förhöjningen begärts.

Yttranden. I remissutlåtande den 27 mars 1950 anför *riksräkenskapsverket*, att verket med hänsyn till i ärendet föreliggande omständigheter icke har något att erinra emot att framställningen upptages till prövning.

Lantbruksstyrelsen, som förut avstyrkt ansökningen, förklarar sig i remissutlåtande den 25 januari 1952 med stöd av en utav lantbruksnämnden verkställd utredning nu beredd att — därest för ändamålet erforderligt statslånebelopp ställes till kommunens förfogande — till ett belopp av sammanlagt 17 875 kronor medgiva låneförhöjningar för sju av de ifrågavarande låntagarna.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört följande.

»Såsom framgår av den nu lämnade redogörelsen har lantbruksstyrelsen framlagt förslag om i flera avseenden genomgripande förändringar beträffande medelsanvisningen m. m. under de nuvarande anslagen till bidrag till jordbrukets rationalisering och kostnader för planeringskommittéer även-

som under statens avdikningsanslag. Förslaget innebär i huvudsak, att dessa anslag skall sammanslås till ett gemensamt anslag av förslagsanslags karaktär samt att i samband därmed för varje budgetår skall fastställas en bidragsram, angivande dels det högsta belopp, med vilket bidrag totalt må årligen beviljas från anslaget, dels ock särskilt maximibelopp för varje grupp av ändamål, som skall tillgodoses ur detsamma. Styrelsen har tillika hemställt om bemyndigande att överskrida såväl den totala bidragsramen som de särskilda maximibeloppen med vad som motsvarar summan av tidigare beviljade bidrag, som återkallats under budgetåret. Beträffande avdikningsanslaget har begärts dylikt bemyndigande redan för innevarande budgetår.

Styrelsens motivering för sitt förslag liksom även de invändningar däremot, som gjorts av statskontoret och framför allt av riksräkenskapsverket, har jag utförligt redogjort för i det föregående. För egen del vill jag framhålla, att jag delar styrelsens uppfattning, att vissa fördelar skulle vinnas, om förslaget genomfördes. Vad riksräkenskapsverket haft att erinra synes mig emellertid vara av sådan vikt, att jag efter närmare överväganden anser mig icke kunna tillstyrka framställningen. Enligt min mening bör alltså ifrågavarande tre anslag jämväl i fortsättningen hållas åtskilda och vara konstruerade efter samma grunder som för närvarande. Sålunda bör bland annat något generellt medgivande icke lämnas att överskrida den för varje budgetår fastställda bidragsramen med belopp, som svarar mot under samma år indragna, tidigare beviljade bidrag. Som styrelsen framhållit är det emellertid önskvärt, att hänsyn på något sätt får tagas till de outnyttjade bidragen, så att bidragsgivningen verkligen erhåller den omfattning, som statsmakterna avsett. Detta syfte synes i huvudsak kunna nås på så sätt, att styrelsen i samband med sina anslagsäskanden anmäler i vilken utsträckning bidrag indragits under det gångna budgetåret samt att det sålunda återförda beloppet tages med i beräkningen vid fastställandet av bidragsramen för det följande budgetåret. Jag torde få återkomma till denna fråga, då den närmast blir aktuell.

Lantbruksstyrelsen har vidare hemställt om vissa författningsändringar, samtliga gällande kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m.

Av ändringarna avser några att stimulera till omarronderingar för att åstadkomma bättre indelning för rationellt jordbruk. I sådant syfte föreslås till en början ett tillägg till 6 § i kungörelsen. Enligt detta författningsrum i dess nuvarande lydelse skall styrelsens och lantbruksnämndernas verksamhet för den yttre rationaliseringen ha till uppgift att, där dylik rationalisering erfordras för att skapa tillfredsställande försörjningsmöjligheter, underlätta bildandet av bärkraftiga brukningsdelar genom sammanslagning eller komplettering med jordbruksjord eller skogsmark ävensom att i övrigt främja yttre rationalisering av icke bärkraftiga jordbruk. Tillägget skulle innehålla, att lantbruksorganisationen — utöver vad nu är stadgat — skulle

verka för omarrondering, som erfordras för att ernå rationella brukningsförhållanden. Verksamheten skulle följaktligen vidgas till att jämväl avse omarrondering av bärkraftiga jordbruk.

Med anledning av denna styrelsens hemställan vill jag framhålla, att man enligt min mening alltjämt bör hålla fast vid de tidigare fastställda riktlinjerna för rationaliseringsverksamheten. Införandet av en bestämmelse med den allmänna formulering, som styrelsen föreslagit, anser jag mig därför icke kunna förorda. Å andra sidan kan det otvivelaktigt förekomma fall, då det är önskvärt, att vid omarronderingsåtgärder bärkraftiga jordbruk i bidrags- och lånehänseende kan jämföras med icke bärkraftiga dylika. Jag syftar härvid på exempelvis sådana situationer, då ett omarronderingsprojekt, som berör ett antal icke bärkraftiga jordbruk, för sitt genomförande gör det nödvändigt att även ett eller annat bärkraftigt jordbruk innefattas i projektet och fråga ej är om laga skifte eller ägoutbyte. Att rationaliseringsverksamheten på dylikt sätt i viss mån utvidgas till att avse främjande även av bärkraftiga jordbruk, är enligt min mening önskvärt. Något verkligt avsteg från nu gällande grundprinciper kan detta knappast sägas innebära, eftersom syftet i allt fall är att en rationaliseringsåtgärd skall komma till stånd för att tillgodose icke bärkraftiga jordbruk. Om riksdagen icke har något att erinra däremot, torde fördenskull i 6 § rationaliseringskungörelsen få införas ett tillägg, som gör en dylik utvidgning möjlig i fall då särskilda omständigheter föreligger. Ärenden rörande tillämpningen av denna bestämmelse torde tills vidare böra underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Däremot är jag icke beredd att nu tillstyrka det av styrelsen i anslutning till nämnda författningsändring framlagda förslaget om ändring av bestämmelserna rörande statsbidragens storlek och ökade möjligheter till lånegaranti. I avvaktan på resultatet av de pågående utredningarna rörande revision av fastighetsbildningslagstiftningen och behovet av åtgärder för förstärkning av ofullständiga jordbruk med skog torde nämligen de nuvarande bestämmelserna böra tills vidare gälla.

I fråga om de i övrigt föreslagna ändringarna i rationaliseringskungörelsen har lantbruksstyrelsen enligt min mening anfört bärande skäl. Jag biträder därför styrelsens hemställan i dessa delar. Med hänsyn till att svårigheter kan uppstå för den, som ämnar förvärva mark för rationaliseringsändamål, att ställa erforderlig säkerhet för lån till förvärvet, bör sålunda i 18 § införas en bestämmelse, som gör det möjligt för lantbruksnämnderna att utan säkerhet eller mot kreditmässigt icke fullt tillfredsställande sådan bevilja garanti för interimistiskt lån till sökande. En bestämmelse av i huvudsak motsvarande innehåll finns redan i jordbruksegnahemskungörelsen. Lånet bör avse tiden intill dess sökanden efter sammanläggning av tillskottsjorden med den av honom förut ägda fastigheten kan lämna godtagbar in-teckningssäkerhet.

Vidare torde 27 § böra ändras på så sätt, att den däri angivna allmänna gränsen för eftergivande av krav på säkerhet för avskrivningslån höjes från

1 000 till 3 000 kronor. Såsom lantbruksstyrelsen anfört är en höjning motiverad redan på grund av den förändring i penningvärdet, som inträffat sedan den nuvarande gränsen fastställdes år 1948. Härtill kommer, att en avsevärd förenkling av låneverksamheten skulle vinnas. Då erfarenheten visat, att sådant missbruk av avskrivningslån, som föranlett uppsägning, hittills förekommit i mycket liten utsträckning, torde man icke behöva räkna med att höjningen kommer att medföra någon väsentligt ökad risk vid långivningen.

Slutligen bör de i 32 § upptagna bestämmelserna angående skyldighet att erlægga dröjsmålsränta vid återbetalning av avskrivningslån jämkas i visst avseende. I nämnda författningsrum stadgas, att dylik ränta skall utgå från dagen för lånets utlämnande. Detta kan emellertid uppenbarligen vara en oskäligt hård påföljd för den betalningsskyldige, nämligen om den omständighet, som föranlett uppsägning av lånet, inträffat lång tid efter utbetalningen. Med hänsyn härtill bör såsom lantbruksstyrelsen anfört den jämkningen vidtagas, att det må ankomma på lantbruksnämnderna att vid beslut om uppsägning av avskrivningslån i varje särskilt fall pröva, om dröjsmålsränta skall utgå från dagen för lånets utlämnande.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar av och tillägg till rationaliseringskungörelsen, vilka på grund härav blir erforderliga.

Jag övergår härefter till beräkningen av medelsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår. Vad då först angår rationaliseringsanslaget är detta för innevarande budgetår uppfört med 15 000 000 kronor. Vid bestämmandet av anslaget förutsattes emellertid, att en reservation å 2 000 000 kronor skulle föreligga vid budgetårets ingång. Sammanlagt har sålunda 17 000 000 kronor beräknats stå till förfogande för det löpande budgetåret. Härav har 2 500 000 kronor avsetts för bidrag till yttre och 14 500 000 kronor för bidrag till inre rationalisering. Enligt min mening bör anslagsramen ävensom fördelningen bibehållas oförändrade för nästa budgetår. I likhet med vad som nu gäller bör Kungl. Maj:t äga rätt att jämka fördelningen, om förhållandena föranleder därtill. Likaså torde även ur nästa års anslag av de medel, som beräknas för verksamheten för inre rationalisering, ett belopp av intill 10 000 kronor få disponeras till kostnaderna för sådana syneförrättningar, som omförmäles i 7 § lagen den 30 juni 1947 om uppsikt å jordbruk. Vid utgången av det löpande budgetåret synes en reservation å cirka 2 000 000 kronor komma att finnas å anslaget. Med hänsyn härtill torde detta för nästa budgetår böra uppföras med ett oförändrat belopp av (17 000 000 — 2 000 000 =) 15 000 000 kronor.

Anslaget till kostnader för planeringskommittéer bör enligt min mening upptagas med oförändrat belopp för nästa budgetår och alltså uppföras med 250 000 kronor. I detta sammanhang torde jag få erinra om vad jordbruksutskottet uttalade vid föregående års riksdag (utl. nr 1 s. 9), nämligen att den översiktliga planeringsverksamheten i fortsättningen skall bedrivas i

huvudsak endast i den omfattning, som påkallas av mera aktuella rationaliseringsbehov. Med hänsyn härtill bör verksamheten för översiktlig planering huvudsakligen inriktas på specialutredning samt inventering och kartläggning av rådande förhållanden. Bidrag till sådana kostnader för översiktlig planering enligt byggnadslagen, vartill statsbidrag avses skola erhållas i annan ordning (jfr SFS nr 411/1948), bör givetvis icke utbetalas från förevarande anslag. Detta hindrar emellertid icke, att anslaget disponeras för undersökningar av allmän betydelse för viss bygd. Såsom exempel härpå kan nämnas ett aktuellt behov av dylika undersökningar i anledning av Klarälvens erosion.

Vad härefter angår avdikningsanslaget har lantbruksstyrelsen föreslagit en höjning av bidragsramen från 3 000 000 till 4 000 000 kronor. Även jag anser, att det i och för sig skulle vara önskvärt, om en sådan höjning kunde genomföras. Därigenom skulle ansökningarna om bidrag kunna avgöras i en något raskare takt än vad hittills varit möjligt, vilket måste anses vara ett angeläget önskemål med hänsyn till att torrlägningsverksamheten är ett viktigt led i rationaliseringssträvandena. I nuvarande läge anser jag mig dock icke kunna förorda en sådan höjning. Enligt min mening bör bidragstilldelningen sålunda även under nästa budgetår bestämmas till ett belopp av högst 3 000 000 kronor. Då kostnaderna för utbetalande av bidrag under samma år torde kunna uppskattas till oförändrat 4 000 000 kronor, bör anslaget uppföras med sistnämnda belopp.

I likhet med vad som nu gäller torde Kungl. Maj:t böra äga att — inom ramen för den för varje budgetår medgivna bidragstilldelningen — av avdikningsanslaget disponera visst belopp för bidrag till undersökningar rörande äldre torrlägningsföretag samt för åtgärder, ägnade att gagna torrlägningsverksamheten i dess helhet. För innevarande budgetår har beloppet fastställts till 20 000 kronor. Lantbruksstyrelsen har emellertid hemställt, att det för nästa budgetår skall höjas till 40 000 kronor. Häremot har jag icke något att erinra. Ur anslaget torde även, i likhet med vad nu gäller, böra få utgå erforderliga medel till kostnaderna för den pågående utredningen rörande torrläggning av vissa marker vid Hjälmaran och i Kvismaredalen.

Vid bifall till vad jag nu förordat beträffande avdikningsanslaget torde den summa, intill vilken lån under nästa budgetår må beviljas från avdikningslånefonden, böra bestämmas till högst 4 000 000 kronor. Vid en utlåning av denna storlek synes, såsom lantbruksstyrelsen anfört, något kapitaltillskott icke behöva tillföras fonden för sagda budgetår.

Till sist torde jag få behandla de särskilda framställningar, som anmälts i förevarande sammanhang.

Med hänsyn till att dagarvodet till kommittéledamot, som avses i 4 § 1) kommittékungörelsen den 28 juni 1946, numera höjts från åtta till tio kronor synes det skäligt, att arvodet till sådan verkställande ledamot av planeringskommitté, som icke tillhör lantbruksnämnd, höjes i motsvarande

mån. Jag tillstyrker därför den av styrelsen gjorda framställningen i ämnet. Arvodeshöjningen torde emellertid icke böra träda i kraft förrän från och med nästa budgetår.

Beträffande framställningen om ytterligare statsbidrag till syneförrättning rörande reglering av Övre och Nedre Olandsån i Stockholms och Uppsala län framgår av utredningen i ärendet, att kostnaderna för ifrågavarande förrättning beräknas komma att uppgå till avsevärt högre belopp än som från början förutsatts. De totala utredningskostnaderna, vilka år 1940 uppskattades till 90 000 kronor, väntas sålunda stiga till ej mindre än bortåt 150 000 kronor. Anledningarna härtill är flera. Främst synes kostnadsökningen bero på att förrättningen visat sig vara av betydligt större omfattning än man haft anledning antaga vid de ursprungliga beräkningarna. Vidare har den under förrättningens gång inträdda höjningen av arbetslönerna medverkat till kostnadsstegringen. Med hänsyn till dessa omständigheter och till vad i övrigt upplysts i ärendet vill jag — trots att de totala utredningskostnaderna ännu icke kan definitivt angivas — förorda, att ytterligare bidrag nu må utgå för ifrågavarande förrättning. Jag förutsätter emellertid därvid, att frågan om ytterligare medel för ändamålet kommer att upptagas utan dröjsmål, därest det visar sig att behov därav föreligger. Mot det av lantbruksstyrelsen nu föreslagna beloppet, 45 940 kronor, synes icke vara något att erinra. Beloppet bör bestridas ur avdikningsanslaget och inräknas i den summa, som enligt riksdagens medgivande må för varje år beviljas i statsbidrag från anslaget. Såsom styrelsen anfört torde någon säkerhet för bidraget icke vara erforderlig.

Liksom nyssnämnda syneförrättning har även det i Tämnarens sänkingsföretag år 1946 ingående vattenavledningsföretaget visat sig komma att draga betydligt högre kostnader än som förutsetts. Medan kostnaderna för detta vid beviljandet av statsunderstöd år 1950 beräknades till i runt tal 1 550 000 kronor, uppskattar lantbruksstyrelsen dem numera till nära 3 000 000 kronor. Även i detta fall är en av anledningarna till fördyringen att söka i den allmänna prisstegringen. I övrigt beror kostnadsökningen på oförutsedda arbetssvårigheter. Bland annat har sålunda berg förekommit i långt större utsträckning än som väntats, varjämte arbetena måst utföras under en högvattensperiod.

Av nyssnämnda belopp å 3 000 000 kronor har utgått eller kan beviljas sammanlagt omkring 2 200 000 kronor i bidrag eller lån från avdikningsanslaget, respektive avdikningslånefonden. Detta innebär, att delägarna i företaget har att själva tillskjuta icke mindre än cirka 800 000 kronor. Som bekant har förhållandena inom den trakt, varom här är fråga, under de senaste årtiondena varit ytterst prövande för jordbrukarna på grund av översvämningar och skördeskadorna. Många av delägarna i företaget har därför redan en svag ekonomisk ställning. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit torde det fördenskull för ett antal delägare icke vara möjligt att uppbringa medel till sina andelar av kostnaderna utan att råka i ekonomiska svårig-

heter. Under sådana omständigheter delar jag styrelsens uppfattning, att särskild hjälp är av nöden.

För sin del har lantbruksstyrelsen ansett, att denna hjälp bör få formen av statlig lånegaranti enligt rationaliseringskungörelsen. Detta finner även jag vara en lämplig utväg. Jag anser vidare liksom styrelsen, att en viss eftergift i de i sagda kungörelse föreskrivna kraven på säkerhet för beviljande av dylik garanti bör göras möjlig, om den ifrågasatta hjälpen skall bli tillräckligt effektiv. I enlighet med vad styrelsen föreslagit torde sålunda icke böra ställas högre krav än som gäller för stödlån åt jordbrukare, vilka år 1952 tillfogats skördeksador. Detta innebär, att vederbörande lantbruksnämnd bör få rätt att eftergiva det i rationaliseringskungörelsen stadgade kravet på säkerhet i sådan mån, att långivningen icke otillbörligt försvåras i fall, då det med hänsyn till lånesökandens personliga egenskaper och förhållanden i övrigt finns anledning antaga, att han kommer att fullgöra sin betalningsskyldighet. Jag vill emellertid framhålla, att sådan eftergift enligt min mening bör förekomma endast då trängande behov därav föreligger, ävensom att i regel inteckningssäkerhet bör avfordras lånesökanden, även om denna icke kan anses ha något större aktuellt värde. Vidare vill jag understryka, att det förordade bemyndigandet bör bedömas med hänsyn till de särskilda förhållandena beträffande ifrågavarande företag. Någon prejudicerande betydelse bör därför icke tilläggas mitt ställningstagande på denna punkt.

Till de stödätgärder, jag nu förordat beträffande delägarna i förevarande sänkingsföretag, torde riksdagens medgivande böra inhämtas.

Vad slutligen angår framställningen från kommunalnämnden i Torps kommun ansluter jag mig till vad lantbruksstyrelsen anfört i sitt den 25 januari 1952 avgivna yttrande i ärendet. Jag hemställer alltså, att medel skall ställas till förfogande för förhöjning av lånen till de sju låntagare, som omförmåles i nämnda yttrande. Härför erfordras tillhoppa 17 875 kronor. Det synes lämpligast, att beloppet får utgå från arbetarsmåbrukslånefonden. Denna är visserligen numera under avveckling, men enligt vad jag inhämtat inestår alltså betydande belopp å densamma. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot, torde sålunda för ändamålet få disponeras ett belopp av nyssnämnda storlek från sagda fond. Såsom lantbruksstyrelsen föreslagit torde vid beviljandet av låneförhöjningarna böra tillämpas bestämmelserna i kungörelsen den 18 maj 1945 (nr 220) med vissa bestämmelser angående statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet med däri sedermera gjorda ändringar.»

Yttrandena över motionerna I: 342 och II: 411.

Fiskeristyrelsen förordar i sitt den 27 februari 1953 dagteknade yttrande, att utredning måtte verkställas rörande en utvidgad tillämplighet av kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 472) angående statsbidrag för fiskarbostäder inom vissa områden. Därvid synes enligt styrelsen även förutsättningslöst

böra utredas, vilka statliga organ som lämpligen bör ha hand om denna sålunda utvidgade verksamhet. Såsom motivering härför framhåller styrelsen i huvudsak följande.

De byggnadsanordningar en fiskare behöver för sin yrkesutövning är huvudsakligen dels skydds- och tilläggsanordningar för fiskebåtar, dels sjöbod för förvaring av fiskeredskap och annan utrustning. Stundom kombineras dessa i ett byggnadskomplex genom att båthus och sjöbod sammanbygges. Större delen av yrkesfiskarna har sina bostäder grupperade vid eller i närheten av fiskehamnar, vilka alltså tjänstgör som gemensamma tilläggsplatser för ett flertal båtar på en ort. I dessa fiskehamnar har dock som regel varje fiskare sin privata sjöbod. Såväl vid kusterna som vid insjöarna finnes emellertid talrika såväl yrkes- som binäringsfiskare, vilka bor så spridda, att de ej har tillgång till någon gemensam hamn utan ensamma måste sörja för ej blott sina sjöbodar utan också för båtbryggor och andra anordningar för båtarnas skydd, fångstens ilandföring m. m.

De åtgärder från det allmännas sida, som vidtagits för att underlätta för fiskarna att åstadkomma sådana anordningar, varom här är fråga, är följande.

Ur det under femte huvudtiteln anvisade reservationsanslaget till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden, som administreras av bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna och vars användning regleras av kungörelsen nr 472/1939 kan utlämnas bidrag för iordningställande av fiskares bostäder, sjöbodar och båthus vid norrlandskusten och Uppsala läns kust. Ifrågasatt ändring av administreringen och naturen av dessa understöd ävensom höjning av bidragsbeloppen har av bostadsstyrelsen underställtts Kungl. Maj:ts prövning.

Till förbättring eller nybyggnad av fiskehamnar utgår bidrag ur det under sjätte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till Byggande av fiskehamnar, vilket disponeras av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och varom närmare bestämmelser återfinnes i kungörelsen den 17 januari 1948 (nr 525) angående statsbidrag till byggande av fiskehamnar.

Slutligen utlämnas i ganska stor utsträckning bidrag till anordnande av fiskebåtsbryggor och liknande anläggningar ur det under nionde huvudtiteln uppförda anslaget till Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt, som disponeras av fiskeristyrelsen.

De bidrag, som utgår ur bostadsbyggnadsanslaget till fiskare vid Bottniska vikens kust för anordnande av sjöbodar och båthus, utlämnas uteslutande till enskilda fiskare medan bidragen ur fiskehamnsanslaget däremot är avsedda endast för gemensamma hamnar. Enligt hittills tillämpade principer utlämnas ej heller ur bensinskatteanslaget bidrag till enskilda personer.

Av denna redogörelse torde alltså framgå att fiskare i hela landet, i den mån de för närvarande mycket otillräckliga medlen förslår, kan tilldelas bidrag för gemensamma hamnar och därmed jämförliga anordningar antingen ur fiskehamnsanslaget eller bensinskatteanslaget, att dessutom bidrag till sjöbodar och båthus kan erhållas av enskilda fiskare i norrlandslänen och i Uppsala län men ej i andra delar av landet, men att ensamboende fiskare varken i sistnämnda län eller i övriga delar av landet kan erhålla bidrag för anordnande av bryggor och hamnar. Detta måste givetvis framstå som i viss mån orättvist mot denna kategori av fiskare.

Fiskeristyrelsen anser emellertid icke att de nu gällande grunderna för utdelande av bidrag ur fiskehamnsanslaget och bensinskatteanslaget bör ändras.

Däremot torde kunna ifrågasättas om icke kungörelsen nr 472/1939 borde

ändras på sådant sätt att densamma blev tillämplig på hela landet och att bidrag även kunde erhållas för anordnande av ej blott sjöbodar och båthus utan även enklare båtbryggor eller därmed jämförliga anordningar.

I sitt yttrande den 3 mars 1953 har *lantbruksstyrelsen* till en början framhållit, att ett bifall till motionärernas förslag skulle medföra att lånebidragsverksamheten beträffande för fiskerinäringens utövande nödvändiga byggnader skulle utökas högst avsevärt samt kräva anslag av en helt annan storleksordning än hittills. Bidragen skulle vidare mera utpräglat än som för närvarande är fallet få karaktären av åtgärder till stöd för fiskerinäringen som sådan. Det torde icke ankomma på styrelsen att bedöma, huruvida en så beskaffad verksamhet är föranledd av aktuella behov inom nämnda näring.

Vad härefter beträffar förslaget att den sålunda utvidgade verksamheten skulle få bedrivas med tillhjälp av anslaget till Bidrag till jordbrukets rationalisering framhåller styrelsen däremot, att en dylik anordning icke synes förenlig med de av statsmakterna vid 1947 års riksdag fattade besluten rörande jordbrukets rationalisering. Av budgetära skäl förefaller heller icke lämpligt att så omforma ett anslag, avsett för stöd åt jordbruket, att densamma får tagas i anspråk även för åtgärder till stöd för andra näringar. Styrelsen får därför avstyrka förslaget i denna del.

I yttrandet lämnas vidare en översikt över de hittillsvarande förhållandena på området. Härav torde här böra intagas följande.

Det i motionerna omförmälda särskilda statliga stödet från anslag under femte huvudtiteln till fiskarbostäder, d. v. s. skärboningar som mera tillfälligt användes i samband med fisket, samt sjöbodar och båthus, erforderliga i samma näring, regleras numera genom kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 472) angående statsbidrag för fiskarbostäder inom vissa områden, ändrad genom kungörelserna nr 893/1940, 1/1941, 558/1941, 614/1942, 549/1948 och 373/1949. Stödet, som utgår från reservationsanslaget till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden (1952/53: V. D. 8), är konstruerat som ett bidrag, vilket må lämnas i sådant fall, då förbättringslån, som ej i sin helhet utgör amorteringslån, icke kan utgå enligt kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 546) om egnahemslån och förbättringslån. Verksamheten, som tidigare hades om hand av egnahemsnämnderna och egnahemsstyrelsen, administreras numera av länsbostadsnämnderna och bostadsstyrelsen. Den 8 juni 1951 anbefalldes Kungl. Maj:t bostadsstyrelsen att inkomma med förslag angående inordnande av det statliga stödet till fiskarbostäder i förbättringslångivningen. Med skrivelse den 3 december 1951 överlämnade bostadsstyrelsen till Kungl. Maj:t en promemoria i ämnet. Bostadsstyrelsen förklarade sig ej beredd föreslå, att stödformen inarbetades i egnahemslånekungörelsen som en form av förbättringslån. Oavsett hur verksamheten framdeles skulle bedrivas, syntes det bostadsstyrelsen motiverat med en höjning av bidragens maximibelopp.

Över bostadsstyrelsens förslag hördes, utom andra, *lantbruksstyrelsen*, som höll före, att ifrågavarande verksamhet åtminstone tills vidare lämpligen borde kunna handhas av bostadsorganisationen. Styrelsen utgick därvid ifrån att samråd centralt skulle äga rum med fiskeristyrelsen.

Samtliga remissinstanser utom statskontoret tillstyrkte bostadsstyrelsens förslag om höjning av de nu utgående bidragsbeloppen.

Departementschefen uttalade i prop. nr 128/1952, att ifrågavarande stats-

bidrag, såsom bostadsstyrelsen framhållit, icke tjänade ett bostadspolitiskt ändamål. Då fråga vore om fiskares bostäder borde självfallet de vanliga låne- och bidragsformerna — egnahemslån, förbättringslån och bostadsrabatter — anlitas. I den mån härutöver behov förelåg av stöd åt fiskerinäringen borde detta stöd böra handhas av andra organ än länsbostadsnämnderna. Hur en omläggning av verksamheten lämpligen borde verkställas syntes icke fullt klarlagt. I avvaktan på en slutlig prövning av denna fråga borde länsbostadsnämnderna handha bidragsgivningen jämväl under budgetåret 1952/53 och bidragsvillkoren förbli oförändrade. Departementschefen ansåg vidare, att det statliga stödet till fiskarbostäder m. m. icke borde inordnas i förbättringslångivningen.

Statsutskottet delade i utlåtande nr 144/1952 departementschefens uppfattning, att en omläggning av bidragsgivningen borde verkställas. I samband härmed borde grunderna för stödet, bl. a. bidragsbeloppens storlek, omprövas. Utskottet förutsatte vidare att verksamheten om möjligt skulle omläggas från och med den 1 juli 1953.

Riksdagen fattade beslut i enlighet med vad utskottet föreslagit (r.skr. nr 292/1952).

I detta sammanhang anser sig styrelsen böra framhålla, att vad motionärerna anfört som stöd för sitt förslag att verksamheten borde få bedrivas med tillhjälp av anslaget till Bidrag till jordbrukets rationalisering, nämligen att det syntes anmärkningsvärt att avskrivningslån och bidrag från nämnda anslag kunde utgå till stödjordbruk, vars innehavare hade sin huvudsakliga inkomst av annan näring, men ej om den huvudsakliga inkomstkällan utgjordes av fiske, torde bero på ett missförstånd. Bidrag till innehavare av stödjordbruk från ifrågavarande anslag kan nämligen enligt kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m. utgå till vissa exemplifierade, och andra för jordbruksdriften erforderliga fasta anläggningar, vare sig stödjordbrukaren har jordbruket som huvud- och fisket som binäring, eller fisket som huvud- och jordbruket som binäring, under förutsättning givetvis att övriga i kungörelsen angivna villkor för bidrags beviljande är för handen. Där emot kan bidrag enligt kungörelsen icke utgå till fasta anläggningar för annat än jordbruksändamål.

Vad slutligen angår frågan om vilka organ, som lämpligen bör handha den av motionärerna föreslagna verksamheten, framhåller lantbruksstyrelsen, att en verksamhet av dylik art är av helt annan karaktär än lantbruksnämndernas övriga arbetsuppgifter. Nämndernas befattningshavare är vidare redan nu så hårt belastade, att svårigheter föreligger för dem att fullgöra sina åligganden. Detta gäller särskilt de uppgifter, som är förknippade med den yttre rationaliseringen, vilka i viss mån fått stå tillbaka för andra, löpande göromål. Att tilldela nämnderna ytterligare personal för de i motionerna föreslagna arbetsuppgifterna synes icke lämpligt, då nämnderna i övrigt torde sakna närmare sakkunskap på fiskets område. Dylik sakkunskap förefinnes däremot hos hushållningssällskapen, vilka enligt gällande författningsbestämmelser handhar administrationen lokalt av åtskilliga åtgärder till fiskets stöd. Såvida ej med hänsyn till de av motionärerna föreslagna åtgärdernas natur ett rent statligt organ av principiella skäl anses böra komma i fråga, torde därför hushållningssällskapen få anses lämpade att ha hand om bidragsgivningen. Anses denna åter liksom hittills

böra omhänderhas av statligt organ, synes fiskeristyrelsen ligga närmast till hands. För den händelse verksamheten prövas böra bibehålla samma tämligen begränsade omfattning som hittills, torde densamma åtminstone tills vidare kunna kvarligga hos länsbostadsnämnderna.

I en till utskottet överlämnad, inom jordbruksdepartementet upprättad promemoria har departementschefen anmält en skrift, som den 5 mars 1953 inkommit till departementet. I denna skrift har styrelsen för Hjälmarens och Kvismarens sjösänkingsbolag anhållit om bidrag av allmänna medel med 250 000 kronor för rensning av Kvismare kanal.

I yttrande samma dag över framställningen har lantbruksstyrelsen tillstyrkt bidrag ur statens avdikningsanslag med tre fjärdedelar av den verkliga kostnaden för arbetet, dock högst med 225 000 kronor.

Av handlingarna i ärendet framgår, bland annat, följande.

Åren 1878—1887 genomförde Hjälmarens och Kvismarens sjösänkingsbolag sänkning av Hjälmarens vattenyta med omkring 1,3 meter samt torrläggning av Östra och Västra Kvismaren. Den härav berörda arealen uppgår till 18 721 hektar, varav 3 592 hektar landvinning. Av den totala arealen ligger omkring 7 000 hektar i Kvismaredalen. Bolaget förpliktades underhålla företagens anläggning ävensom farlederna i Hjälmaren m. m. Kostnaderna uppgick till drygt 4 000 000 kronor, av vilket belopp 2 000 000 kronor anskaffades genom uttaxering bland bolagets intressenter och upplåning i enskilda penninginrättningar samt 2 000 000 kronor anvisades i form av statslån. Lånet slutbetalades år 1940. Sammanlagt hade då till statsverket inbetalats cirka 5 800 000 kronor. Bortsett från 2 000 riksdaler till utredningskostnader samt efterskänkande av räntor å lånet av omkring 360 000 kronor, har statsbidrag icke utgått till företaget. Emellertid har bolaget genom beslut av 1952 års riksdag befriats från sina skyldigheter i fråga om underhåll m. m. av farlederna i Hjälmaren samt av en regleringsdamm vid Hyndevad, vilka förpliktelser tills vidare övertagits av staten.

Efter Kvismaredalens torrläggning har emellertid sjösänkningar och andra torrläggningsåtgärder genomförts i nederbördsområdets övre delar. Härigenom har tillrinningen till och framför allt värflödenas häftighet i Kvismare kanal ökats. Denna ökning har kanalen — trots att den upptagits till större sektion än den enligt planen fastställda — icke kunnat avböra i önskvärd omfattning, varför översvämningar tid efter annan inträffat i Kvismaredalen med avsevärda förluster för markägarna som följd. Till översvämningarna har bidragit, att på betydande sträckor utmed kanalens sidor bildats ett 6 å 8 meter brett bälte av vass och andra vattenväxter, vilka hämmat vattenavrinningen. Den mest betydelsefulla orsaken till översvämningarna anges dock vara de alljämt fortgående sättningarna i de genom sjösänkningarna torrlagda markerna, vilka till väsentlig del består av kärrtorvjord med underlager av gyttja på lera.

På grund av de med åren allt vanligare översvämningarna uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 13 juli 1945 åt lantbruksstyrelsen att låta verkställa utredning om de åtgärder, som kunde erfordras för en förbättrad torrläggning av markerna i fråga. Emellertid har lantbruksstyrelsen nu uppgi-

vit, att det framstår som ett oundgängligt behov att i avvaktan på utredningens resultat omedelbart vidtaga åtgärder, ägnade att förhindra eller i vart fall begränsa översvämningarnas storlek och långvarighet. Samtidigt bör åtgärderna bli av bestående värde även för kommande direkta torrlägningsarbeten. Lantbruksstyrelsen anför härom.

Enligt ett av lantbruksingenjören Gösta Kindblom utarbetat förslag bör åtgärder vidtagas i fråga om Kvismare kanal i dess sträckning Odensbacken—Stenskvalet. Därvid bör kanalsektionernas bottenbredd vidgas utöver vad som fastställdes i den ursprungliga planen på så sätt, att bottensektionerna vidgas med 4 å 5 meter utan att kanalens dagbredd därigenom ökas. Den vattenståndssänkning, som kan vinnas, beräknas komma att uppgå till omkring 20 centimeter vid högvattenföring och cirka 4 centimeter vid sommarmedelvattenföring. Med hänsyn till de omkringliggande markernas jämna och likartade höjdläge kommer en sådan sänkning att få stor betydelse för torrläggningen. Åtgärden kommer vidare att medföra en snabbare avrinning, vilket innebär avsevärda fördelar vid vår- och höstbruk.

Kostnaden för ifrågavarande åtgärd har beräknats komma att uppgå till 300 000 kronor. Lantbruksstyrelsen har förklarat, att arbetet torde kunna utföras för denna kostnad. Av beloppet anser sig sänkningsbolaget emellertid icke kunna tillskjuta mer än 50 000 kronor. För sin del har lantbruksstyrelsen vitsordat, att det åtminstone för närvarande icke torde vara möjligt att uttaxera kostnaden på intressenterna i företaget, då på grund av de förändringar i fastighetsbildningen m. m., som ägt rum sedan företaget slutfördes, en dylik uttaxering skulle bli synnerligen arbetskrävande och kostsam samt därjämte måste bli föremål för behandling vid vattendomstol. Däremot torde enligt lantbruksstyrelsen kravet på ett tillfredsställande fortgående underhåll böra upprätthållas, tills detsamma kan övertagas av intressenterna i de invallningsföretag, som torde bli erforderliga längre fram.

I fråga om storleken av det statsbidrag, som bör utgå, framhåller lantbruksstyrelsen, att ett högre bidrag än det normala torde kunna anses befogat av flera anledningar. Det torde sålunda enligt lantbruksstyrelsen vara uppenbart, att såsom förut anförts vattenståndet i kanalen påverkas av de åtgärder, som vidtagits uppströms nu ifrågavarande torrlägningsområde. Vidare har sjösänkingsföretaget varit av mycket stor nytta för det allmänna och har genomförts praktiskt taget utan statligt bidrag. Den nu föreslagna åtgärden uppges ha sin största betydelse i motverkandet av den genom sättningar i marken uppkomna försumpningen och torde dessutom komma att förbilla de mot översvämningarna planerade invallningarna.

Slutligen anför lantbruksstyrelsen, att ifrågavarande åtgärd synes kunna betraktas såsom ett till väsentlig del nytt företag.

Statskontoret har i yttrande den 9 mars 1953 förklarat sig, med hänsyn till de i ärendet föreliggande särskilda omständigheterna, icke vilja motsätta sig, att framställning göres om statsbidrag till bolaget. Då den planerade åtgärden emellertid i vis mån är att hänföra till underhållsarbeten, torde statsbidraget enligt ämbetsverkets mening icke böra avse större del av arbetskostnaden än som utgör regel i fråga om bidrag från statens avdikningsanslag eller 40 procent av den godkända kostnaden.

Med hänsyn till de särskilda omständigheterna i ärendet har statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för avsikt att — därest riksdagen icke har något att erinra däremot — föreslå Kungl. Maj:t, att bidrag ur statens avdikningsanslag må utgå till Hjälmarens och Kvismarens sjösänkingsbolag för utförandet av nu ifrågakvarande företag med högst 200 000 kronor på villkor, lantbruksstyrelsen föreslagit.

Utskottet.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1953/54 har lantbruksstyrelsen framlagt vissa förslag beträffande en omläggning av medelsanvisningen m. m. under de nuvarande anslagen till bidrag till jordbrukets rationalisering och kostnader för planeringskommittéer ävensom under statens avdikningsanslag. Såsom framgår av redogörelsen för propositionens innehåll har emellertid förslagen, som bland annat innefattar sammanslagning av nyssnämnda anslag till ett gemensamt anslag av förslagsanslags karaktär, blivit föremål för erinringar av principiell natur från statskontorets och riksräkenskapsverkets sida. Enligt utskottets mening är lantbruksstyrelsens förslag beaktansvärda. På grund av de framställda invändningarna anser utskottet dock i likhet med departementschefen, att ifrågakvarande tre anslag även i fortsättningen bör hållas åtskilda och vara konstruerade efter samma grunder som för närvarande. För att tillmötesgå lantbruksstyrelsens önskemål, att hänsyn på något sätt får tagas till bidrag som indragits under det gångna budgetåret, har Kungl. Maj:t emellertid förordat, att styrelsen i samband med sina anslagsäskanden bör anmäla i vilken utsträckning sådan indragning skett samt att det sålunda återförda beloppet bör tagas med i beräkningen vid fastställandet av bidragsramen för det följande budgetåret. Utskottet har intet att erinra mot detta förslag, som torde medverka till att bidragsgivningen verkligen erhåller den omfattning, som statsmakterna avsett.

I propositionen har vidare på lantbruksstyrelsens framställning föreslagits vissa ändringar och tillägg i kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m. Förslagen, som avser bestämmelserna om dels bidrag och lån till yttre rationalisering, dels säkerhet för garantilån och dels dröjsmålsränta å avskrivningslån, syftar till att skapa enklare och effektivare regler i nämnda hänseenden. Utskottet får därför biträda ändringsförslagen.

Enligt vad utskottet erfarit föreligger möjlighet, att det problem, som föranlett ändringsförslaget beträffande dröjsmålsränta å avskrivningslån enligt rationaliseringskungörelsen, även kan bli aktuellt såvitt angår dylik ränta vid lån från statens avdikningslånefond. Med hänsyn härtill torde Kungl. Maj:t böra bemyndigas att vidtaga motsvarande jämkning i kungörelsen angående lån från statens avdikningslånefond.

Departementschefen har i detta sammanhang jämväl behandlat ett för-

slag av lantbruksstyrelsen om ett tillägg till 9 § nyssnämnda kungörelse av innehåll, att vid fastighetsreglering i syfte att åstadkomma bättre indelning av jorden för rationellt jordbruk statsbidrag må utgå för av fastighetsregleringen påkallade åtgärder avseende jord och fasta anläggningar. Bidraget föreslås av styrelsen till normalt högst 50 procent av kostnaderna, d. v. s. till samma procentsats, som gäller för av lantmäteristyrelsen beviljade bidrag till åtgärder i samband med laga skifte eller ägoutbyte. I likhet med vad som nu gäller bör enligt styrelsen möjlighet finnas att medgiva bidrag till högre belopp, då så prövas skäligt med hänsyn till särskilda omständigheter. Styrelsen förordar slutligen i anslutning till nämnda ändring även en mindre jämkning i 8 §, så att möjlighet öppnas att vid sådana fastighetsregleringsåtgärder, som nyss berörts, lämna lånegaranti för kostnaderna i den mån dessa ej täckes av statsbidrag. Departementschefen har emellertid förklarat sig icke vara beredd att nu tillstyrka dessa förslag utan har ansett, att — i avvaktan på resultatet av de pågående utredningarna rörande revision av fastighetsbildningslagstiftningen och behovet av åtgärder för förstärkning av ofullständiga jordbruk med skog — de nuvarande bestämmelserna bör gälla tills vidare. Med anledning härav får utskottet framhålla, att styrelsens förslag synes vara väl värt beaktande. Emellertid torde det med det knapphändiga material, som föreligger i ärendet, vara svårt att överblicka de följder, som de föreslagna ändringarna kan medföra. Enligt utskottets mening torde det därför vara lämpligt, att ifrågavarande förenklningar ytterligare utredes samt att Kungl. Maj:t så snart som möjligt framlägger de förslag till ändringar i förevarande bidragsbestämmelser, vartill utredningen kan ge anledning.

Vad härefter angår beräkningen av medelsbehovet under rationaliseringsanslaget har i motionerna I: 403 och II: 492 hemställts, att för ändamålet för nästa budgetår med hänsyn till reservationerna å anslaget skall upptagas 11 750 000 kronor, vilket belopp med 3 250 000 kronor understiger Kungl. Maj:ts förslag. I detta sammanhang får utskottet erinra om att genom de år 1951 vidtagna ändringarna i kungörelsen nr 342/1948 möjligheter skapats att understödja vissa torrlägningsföretag med bidrag från rationaliseringsanslaget. Denna omläggning medförde redan från början en viss överflyttning av medelsanspråk från avdikningsanslaget till nu ifrågavarande anslag. Enligt vad utskottet inhämtat beräknas dessa anspråk komma att kraftigt öka under nästa budgetår. Även om reservationerna för närvarande är betydande, torde därför enligt utskottets mening en medelsanvisning av den storlek Kungl. Maj:t föreslagit vara erforderlig för att fara icke skall uppstå för att verksamheten skall hämmas av brist på medel. Utskottet förordar alltså, att 15 000 000 kronor skall anvisas å anslaget. Med hänsyn till att en reservation av cirka 2 000 000 kronor synes komma att finnas å anslaget vid utgången av budgetåret 1952/53 kan ett belopp av 17 000 000 kronor beräknas stå till förfogande för nästa budgetår. Av beloppet avses 2 500 000 kronor för bidrag till yttre rationalisering och 14 500 000 kronor för bidrag till inre rationalisering. Liksom för närvarande bör Kungl. Maj:t äga rätt att jämka

denna fördelning, om förhållandena skulle föranleda därtill. Av medlen till den inre rationaliseringen torde även under nästa budgetår ett belopp av intill 10 000 kronor få disponeras till kostnaderna för sådana syneförrättningar, som omförmäles i 7 § lagen den 30 juni 1947 om uppsikt å jordbruk.

Till kostnader för planeringskommittéer har Kungl. Maj:t för nästa budgetår föreslagit ett oförändrat belopp av 250 000 kronor. I nyssnämnda motioner har däremot under hänvisning till att anslaget uppenbarligen varit större än det faktiska behovet förordats en nedskärning av detsamma med 100 000 kronor till 150 000 kronor. På grund härav får utskottet erinra om att ifrågavarande anslag för budgetåret 1951/52 i besparingssyfte nedsattes från 400 000 till 250 000 kronor. Med hänsyn till den viktiga uppgift, som planeringskommittéerna fyller inom rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område, anser utskottet icke lämpligt att nu ytterligare minska anslaget på sätt motionärerna föreslagit.

Vad beträffar avdikningsanslaget framgår av den lämnade redogörelsen, att en avsevärd balans föreligger beträffande ansökningar om bidrag från anslaget. I motionerna I: 403 och II: 492 har med anledning härav yrkats, att bidragsramen i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag skall höjas från 3 000 000 till 4 000 000 kronor. Även utskottet anser i likhet med departementschefen en sådan höjning i och för sig önskvärd, emedan bidragsansökningarna därigenom skulle kunna avgöras i en något raskare takt än vad hittills varit möjligt. Emellertid finner sig utskottet i nuvarande läge icke kunna tillstyrka en sådan höjning. Utskottet biträder alltså Kungl. Maj:ts förslag, att bidragstilldelningen för nästa budgetår skall bestämmas till ett oförändrat belopp av högst 3 000 000 kronor. I fråga om anslagets storlek för nästa budgetår förordar utskottet en oförändrad medelsanvisning av 4 000 000 kronor. Vidare ansluter utskottet sig till Kungl. Maj:ts förslag att den summa, intill vilken lån under nästa budgetår må beviljas från avdikningslånefonden, bör bestämmas till högst 4 000 000 kronor.

I propositionen har slutligen framlagts en del förslag i anledning av vissa ansökningar, som inkommit till Kungl. Maj:t. Förslagen innebär i huvudsak att till kostnaderna för syneförrättning rörande reglering av Övre och Nedre Olandsån skall beviljas ytterligare 45 940 kronor från avdikningsanslaget, att delägare i Tämnarens sänkningsföretag år 1946 må beviljas lånegaranti jämlikt kungörelsen nr 342/1948, varvid viss eftergift skall få göras från kravet på säkerhet, samt att medel skall ställas till förfogande ur arbetarsmåbrukslånefonden för förhöjning av lån till ett antal låntagare i Torps kommun. Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Ej heller har utskottet något att erinra med anledning av anmälan om statsbidrag till Hjälmarens och Kvismarens sjösänkingsbolag.

I detta sammanhang får utskottet slutligen behandla motionerna I: 342 och II: 411, vari yrkats en skyndsam utredning angående möjligheten att under lantbruksnämnderna inordna lånebidragsverksamheten beträffande

för fiskerinäringens utövande nödvändiga byggnader. Liksom motionärerna anser utskottet, att den nuvarande bidragsverksamheten på området icke är ordnad på tillfredsställande sätt. Det synes sålunda önskvärt, att de olika stödåtgärderna på området samordnas och göres enhetliga över hela landet. Vidare har frågan blivit aktuell, huruvida verksamheten eventuellt bör överflyttas till andra organ.

Med anledning härav får utskottet erinra om att föredragande departementschefen i propositionen nr 138 till innevarande års riksdag angående anslag för budgetåret 1953/54 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. anfört, bland annat, att i propositionen nr 128/1952 förutskickats, att en omläggning av det statliga stödet till fiskarbostäder m. m. skulle företagas fr. o. m. den 1 juli 1953, varjämte framhållits, att det icke syntes fullt klarlagt, hur en omläggning av verksamheten lämpligen borde verkställas. I avvaktan på en slutlig prövning av frågan borde därför länsbostadsnämnderna handha bidragsgivningen jämväl under budgetåret 1952/53. Häremot hade riksdagen icke något att erinra. Sedermera har det emellertid visat sig vara erforderligt med viss ytterligare utredning. Med hänsyn därtill har i förstnämnda proposition föreslagits, att bidragsgivningen skall fortgå på oförändrade villkor även under budgetåret 1953/54. Vid nu angivna förhållanden finner utskottet icke skäl biträda vad i motionerna yrkats.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 403 och II: 492, i förevarande del, å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer* ett förslagsanslag av 250 000 kronor;

b) till *Bidrag till jordbrukets rationalisering* ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln till *Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag* anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor;

3) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 403 och II: 492, såvitt nu är i fråga, medgiva, att under budgetåret 1953/54 må beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhoppa högst 3 000 000 kronor;

4) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning medgiva, att under budgetåret 1953/54 må beviljas lån från statens avdikningslånefond å tillhoppa högst 4 000 000 kronor;

5) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning medgiva, att delägare i Tämnaresens sänkningsföretag år 1946 må beviljas lånegaranti jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den

11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m. samt att därvid viss eftergift må göras från föreskrivet krav på säkerhet.

B. att motionerna I: 342 och II: 411 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 maj 1953.

På jordbruksutskottets vägnar:

HJALMAR GUSTAFSON.

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Lage Svedberg, Jon Jonsson, Näslund, Bertil Andersson, Sundberg, Bror Nilsson, Hjalmar Nilsson, Franzén*, Björnberg och Johan Persson; samt

från andra kammaren: herrar Gustafson i Dädesjö, Andersson i Hyssna, Jonsson i Järvsand* och Pettersson i Dahl, fru Eriksson i Hallstahammar samt herrar Ahlsten, Ekdahl, Mårtensson i Smedstorp*, Eliasson och Widén.

---

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1) av herrar *Näslund*, *Johan Persson* och *Widén*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 403 och II: 492 samt att därför utskottets yttrande och hemställan bort ha denna lydelse:

»I sina — — — (lika med utskottet) — — — ge anledning.

Vad härefter angår beräkningen av medelsbehovet under rationaliseringsanslaget har i motionerna I: 403 och II: 492 hemställts, att för ändamålet för nästa budgetår med hänsyn till reservationerna å anslaget skall upptagas 11 750 000 kronor, vilket belopp med 3 250 000 kronor understiger Kungl. Maj:ts förslag. Enligt vad utskottet erfarit hade intill den 1 april 1953 av anslaget för innevarande budgetår förbrukats endast 8 500 000 kronor. Det synes därför utskottet uppenbart att vad som därefter återstår av anslaget jämte tidigare reservationer icke kan komma att tagas i anspråk under de kvarvarande månaderna. Vid sådant förhållande och då i nuvarande läge yttersta sparsamhet bör iakttagas med statsutgifterna synes anslaget enligt utskottets mening kunna nedsättas på sätt i motionerna yrkats utan fara för att rationaliseringsverksamheten därigenom begränsas. Utskottet förör-

dar alltså, att 11 750 000 kronor anvisas å anslaget. Med hänsyn till att en icke obetydlig reservation synes komma att finnas å anslaget vid utgången av budgetåret 1952/53 kan ett belopp av 17 000 000 kronor beräknas stå till förfogande för nästa budgetår. I enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit bör 2 500 000 kronor avses för bidrag till yttre rationalisering och 14 500 000 kronor för bidrag till inre rationalisering. Liksom för närvarande bör Kungl. Maj:t äga rätt att jämka denna fördelning, om förhållandena skulle föranleda därtill. Av medlen till den inre rationaliseringen torde även under nästa budgetår ett belopp av intill 10 000 kronor få disponeras till kostnaderna för sådana syneförrättningar, som omförmäles i 7 § lagen den 30 juni 1947 om uppsikt å jordbruk.

Till kostnader för planeringskommittéer har Kungl. Maj:t för nästa budgetår föreslagit ett oförändrat belopp av 250 000 kronor. I nyssnämnda motioner har däremot under hänvisning till att anslaget uppenbarligen varit större än det faktiska behovet förordats en nedskärning av detsamma med 100 000 kronor till 150 000 kronor. Utskottet anser i likhet med motionärerna, att anslaget utan men för verksamheten torde kunna nedräknas till det i motionerna förordade beloppet. Utskottet tillstyrker sålunda, att anslaget för nästa budgetår upptages med 150 000 kronor.

Vad beträffar avdikningsanslaget framgår av den lämnade redogörelsen, att en avsevärd balans föreligger beträffande ansökningar om bidrag från anslaget. I motionerna I: 403 och II: 492 har med anledning härav yrkats, att bidragsramen i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag skall höjas från 3 000 000 till 4 000 000 kronor. Med hänsyn till att torrlägningsverksamheten utgör ett av de viktigaste leden i jordbrukets rationalisering samt i många fall är en ovillkorlig förutsättning för höjningen av jordens produktionsförmåga och därmed brukningsdelarnas lönsamhet, finner utskottet det vara synnerligen angeläget att den eftersläpande balansen av sådana ärenden minskas. Den ökning av bidragsramen, som föreslagits i motionerna i anslutning till lantbruksstyrelsens äskande, synes enligt utskottet erforderlig för att i någon mån avarbeta balansen. Utskottet får därför tillstyrka detta förslag. Någon höjning av anslaget för nästa budgetår torde icke föranledas härav. Utskottet förordar sålunda i likhet med Kungl. Maj:t en oförändrad medelsanvisning av 4 000 000 kronor för ändamålet. Vidare ansluter utskottet sig till Kungl. Maj:ts förslag att den summa, intill vilken lån under nästa budgetår må beviljas från avdikningslånefonden, bör bestämmas till högst 4 000 000 kronor.

I propositionen — — — (lika med utskottet) — — — hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

1) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 403 och II: 492, i förevarande del, å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Lantbruksnämnderna*: *Kostnader för planeringskommittéer* ett förslagsanslag av 150 000 kronor;

b) till *Bidrag till jordbrukets rationalisering* ett reservationsanslag av 11 750 000 kronor;

2) med bifall — — — (lika med utskottet) — — — 4 000 000 kronor;

3) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 403 och II: 492, såvitt nu är i fråga, medgiva, att under budgetåret 1953/54 må beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhopa högst 4 000 000 kronor;

4) med bifall — — — (lika med utskottet) — — — 4 000 000 kronor;

5) med bifall — — — (lika med utskottet) — — — på säkerhet.

B. att motionerna — — — (lika med utskottet) — — — riksdagens åtgärd.»

2) av herrar *Björnberg, Ahlsten* och *Eliasson*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 403 och II: 492 i viss del samt att därför utskottets utlåtande bort ha denna lydelse:

»I sina — — — (lika med utskottet) — — — ge anledning.

Vad härefter angår beräkningen av medelsbehovet under rationaliseringsanslaget har i motionerna I: 403 och II: 492 hemställts, att för ändamålet för nästa budgetår med hänsyn till reservationerna å anslaget skall upptagas 11 750 000 kronor, vilket belopp med 3 250 000 kronor understiger Kungl. Maj:ts förslag. I detta sammanhang får utskottet erinra om att genom de år 1951 vidtagna ändringarna i kungörelsen nr 342/1948 möjligheter skapats att understödja vissa torrläggningsföretag med bidrag från rationaliseringsanslaget. Denna omläggning medförde redan från början en viss överflyttning av medelsanspråk från avdikningsanslaget till nu ifrågavarande anslag. Enligt vad utskottet inhämtat beräknas dessa anspråk komma att kraftigt öka under nästa budgetår. Med hänsyn härtill anser sig utskottet — även om reservationerna för närvarande är betydande — icke kunna tillstyrka en nedskärning av sistnämnda anslag på sätt i motionerna yrkats. Efter överväganden har utskottet emellertid funnit sig kunna förorda en minskning av anslaget med 1 000 000 kronor. Utskottet får sålunda tillstyrka, att ett belopp av 14 000 000 kronor anvisas för ändamålet. Någon inskränkning i rationaliseringsverksamheten torde därvid enligt utskottets förmenande icke behöva befaras. Med hänsyn till att en icke obetydlig reservation synes komma att finnas å anslaget vid utgången av budgetåret 1952/53 kan nämligen likväl det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet av 17 000 000 kronor beräknas stå till förfogande för nästa budgetår. Av beloppet avses 2 500 000 kronor för bidrag till yttre rationalisering och 14 500 000 kronor för bidrag till inre rationalisering. Liksom för närvarande bör Kungl. Maj:t äga rätt att jämka denna fördelning, om förhållandena skulle förän-

leda därtill. Av medlen till den inre rationaliseringen torde även under nästa budgetår ett belopp av intill 10 000 kronor få disponeras till kostnaderna för sådana syneförrättningar, som omförmäles i 7 § lagen den 30 juni 1947 om uppsikt å jordbruk.

Till kostnader — — — (lika med utskottet) — — — motionärerna föreslagit.

Vad beträffar avdikningsanslaget framgår av den lämnade redogörelsen, att en avsevärd balans föreligger beträffande ansökningar om bidrag från anslaget. I motionerna I: 403 och II: 492 har med anledning härav yrkats, att bidragsramen i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag skall höjas från 3 000 000 till 4 000 000 kronor. Med hänsyn till att torrlägningsverksamheten utgör ett av de viktigaste leden i jordbrukets rationalisering samt i många fall är en ovillkorlig förutsättning för höjningen av jordens produktionsförmåga och därmed brukningsdelarnas lönsamhet, finner utskottet det vara synnerligen angeläget att den eftersläpande balansen av sådana ärenden minskas. Den ökning av bidragsramen, som föreslagits i motionerna i anslutning till lantbruksstyrelsens äskande, synes enligt utskottet erforderlig för att i någon mån avarbeta balansen. Utskottet får därför tillstyrka detta förslag. Någon höjning av anslaget för nästa budgetår torde icke förordas härav. Utskottet förordar sålunda i likhet med Kungl. Maj:t en oförändrad medelsanvisning av 4 000 000 kronor för ändamålet. Vidare ansluter utskottet sig till Kungl. Maj:ts förslag att den summa, intill vilken lån under nästa budgetår må beviljas från avdikningslånefonden, bör bestämmas till högst 4 000 000 kronor.

I propositionen — — — (lika med utskottet) — — — hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 403 och II: 492, i förevarande del, å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln till *Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer* anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor;

2) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 403 och II: 492, såvitt nu är i fråga, å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln till *Bidrag till jordbrukets rationalisering* anvisa ett reservationsanslag av 14 000 000 kronor;

3) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln till *Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag* anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor;

4) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 403 och II: 492, såvitt nu är i fråga, medgiva, att under budgetåret 1953/54 må beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhopa högst 4 000 000 kronor.

5) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning medgiva, att under budgetåret 1953/54 må beviljas lån från statens avdikningslånefond å tillhopa högst 4 000 000 kronor;

6) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning medgiva, att delägare i Tämnares sänkningsföretag år 1946 må beviljas lånegaranti jämligt bestämmelserna i kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m. samt att därvid viss eftergift må göras från föreskrivet krav på säkerhet.

B. att motionerna — — — (lika med utskottet) — — — riksdagens åtgärd.»